

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан філологічного
факультету

Юрій Бідзіля

Юрій БІДЗІЛЯ

2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

ФОЛЬКЛОРНА ПРАКТИКА

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	035.01 Українська мова та література
Освітня програма	Українська мова та література. Літературна творчість. Документознавство та інформаційна діяльність
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Робоча програма «**Фольклорної практики**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **03 Гуманітарні науки спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.01 Українська мова та література** освітньої програми «**Українська мова та література. Літературна творчість. Документознавство та інформаційна діяльність**».

Розробник: *Тиховська Оксана Михайлівна*, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні **кафедри української літератури**.
Протокол № 14 від 29 червня 2023 року

Завідувач кафедри Оксана КУЗЬМА

Схвалено науково-методичною комісією **філологічного факультету**.
Протокол № 8 від 29 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії Василь ШАРКАНЬ

1. ОПИС ПРАКТИКИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	1-й	1-й
Вид підсумкового контролю: диф. залік Форма підсумкового контролю: усний захист	Семестр:	
	2-й	2-й
	Індивідуальна робота:	
	60 год.	30 год.
	Самостійна робота:	
	30 год.	60 год.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: поглибити, систематизувати та закріпити теоретичні знання, здобуті на лекціях та семінарських заняттях з курсу «Український і світовий фольклор», сформувати у здобувачів навички фольклористичної польової роботи, виробити здатність аналітично осмислювати і узагальнювати записаний фольклорний матеріал, розвинути комунікативні навички здобувачів. Головною метою фольклорної практики є комплексне обстеження сучасного стану розвитку фольклору обраного населеного пункту/населених пунктів (кількох сіл). Здобувачі здійснюють записи уснопоетичних творів, мелодій, набуваючи при цьому навичок фольклористичної праці. Звертається увага на структуру фольклорного матеріалу різних вікових і професійних груп населення, місце в ньому традиційних фольклорних жанрів і пісенних та оповідних новотворів, з'ясовуються вияви міжнародних мистецьких зв'язків, впливу на фольклор літератури.

Отже, учасники практики виконують важливе наукове завдання: накопичують матеріал для дослідження процесів, що визначають еволюцію сучасного українського фольклору. Записи творів можуть бути згодом підготовлені до публікації, стати основою для написання наукової роботи.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних

знань, теорії та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов науково-дослідницької діяльності (ПК).

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя (ЗК2).

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК8).

Здатність бути критичним і самокритичним (ЗК11).

Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел (ЗК13).

Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій (ПК3).

Здатність професійно застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань (ПК4).

Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації) (ПК6).

Здатність використовувати сучасні наукові методи філологічних досліджень, добирати, аналізувати, систематизувати й синтезувати фактичний лінгвістичний, літературний матеріал; узагальнювати підсумки виконаного дослідження та формулювати його новизну; оформляти згідно із сучасними вимогами та репрезентувати результати наукового дослідження в усній чи письмовій формі, послуговуючись відповідним термінологічним апаратом (ПК8).

Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію (ПК 13).

Здатність до організації ділової комунікації; здатність організовувати різні форми наукової, творчої, культурної та інших видів діяльності, які стосуються філології, редагування, літературної творчості (ПК16).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами для вивчення навчальної дисципліни «**Фольклорна практика**» є: ОК 14. «Український і світовий фольклор».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми вивчення навчальної дисципліни «**Фольклорна практика**» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію.	ПРН 9
Аналізувати й інтерпретувати твори української та зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначати їхню специфіку й місце в літературному процесі (відповідно до обраної спеціалізації).	ПРН13
Використовувати мову(и), що вивчається(ються), в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.	ПРН14
Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.	ПРН15

Мати навички управління комплексними діями або проектами при розв'язанні складних проблем у професійній діяльності в галузі обраної філологічної спеціалізації та нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах.	ПРН 18
Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.	ПРН19

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Фольклорна практика**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
<i>Уміє виділяти</i> в різних фольклорних текстах діалектні риси у зв'язку з літературною українською мовою; розкриває соціолінгвальні особливості українського та світового фольклору.	ПРН 9
<i>Уміє оперувати</i> термінами фольклорний жанр, фольклорний цикл, синкретичність, міф, міфологія, анімізм, магія, демонологія, двовір'я, вірування, автентичний фольклор, міський фольклор, дитячий фольклор, псевдофольклор, постфольклор, обряд (ритуал), звичай, обрядовість, мандрівний сюжет, кумулятивність, формульність, казка, дума, легенда, бувальщина, народне оповідання.	ПРН 13
<i>Здатний</i> цінувати різноманіття народних звичаїв, традицій, сюжетів народної прози, поезії, родинних та календарних ритуалів, вміє проводити типологічні паралелі між зразками українського фольклору та світового.	ПРН 14
<i>Уміє розрізняти</i> фольклорні жанри, вдумливо опрацьовує та аналізує зібраний фольклорний матеріал.	ПРН 15
Здатний виявляти наполегливість, гнучкість, стресостійкість із метою вирішення всіх проблем у непередбачуваних умовах, які можуть виникати під час проходження фольклорної практики.	ПРН 18
<i>Уміє спілкуватися</i> з представниками різних соціальних груп та професій, аргументовано пояснює свою точку зору, отримує необхідну інформацію у процесі діалогу.	ПРН 19

5. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

5.1. Збирання матеріалу

У перший день роботи експедиції практикант спілкується із керівником населеного пункту та працівником відділу культури конкретного населеного пункту, знайомиться із нинішніми чи колишніми учасниками художньої самодіяльності. Слід також з'ясувати прізвища, імена, по батькові знавців фольклорних творів різних жанрів, розпитати жителів про односельців, які вміють і люблять співати, знають багато загадок, приказок і прислів'їв, часто використовують їх у мові, вважаються майстрами цікавої оповіді.

Обов'язковою вимогою до збирача є повага до співрозмовника (особливо до людини похилого віку), чуйність, вічливість. У багатьох випадках необхідно виявляти витримку, терпляче вислухати розповідь про речі, які вас не цікавлять, щоб потім перевести розмову в потрібне русло.

Носіями фольклору є переважно люди похилого віку, отже, потрібно зважити на їх фізичну перевтому при бесіді. Звичайно, не варто одразу розпочинати розмову з питань про фольклор, просити заспівати, розповісти казку. Спочатку доцільна розмова на нейтральну тему, а вже потім поступово переходити до питань побутування фольклору в селі (місті).

Багато залежить від уміння здобувача правильно організувати працю. Вирушаючи на зустріч з виконавцем, варто детально поміркувати, яким чином побудувати бесіду, з яких питань почати, як перейти до записування.

Фольклористика давно усвідомила можливість і навіть закономірність виникнення розбіжностей між оцінками самих носіїв та збирачів і науковців, тому така значна увага при збиранні надається роботі з виконавцями. У процесі фіксації конкретного усного тексту інтерпретація виконавця набуває виняткового значення, глибоке її розуміння є запорукою і мірилом автентичності запису. «Ключем» до розуміння можуть стати не лише розмови з носієм та прямі оцінки, висловлені ним, а й значною мірою ретельна фіксація всього комплексу та обставин виконання.

Трапляється, що один і той же твір можна почути від різних виконавців. Бажано кожного разу записувати його, щоб потім зіставити варіанти. Якщо відмінностей між текстами не буде або вони незначні, твір записується лише один раз. Якщо будуть відмінності, твір записується двічі або кілька разів повністю і щоразу додається примітка: «порівняйте з №».

Запис фольклорних творів радимо здійснювати у природних умовах: вдома, на вулиці, під час перепочинку в полі. Виконавець таким чином почуває себе впевненіше, легше пригадує напівзабуті твори.

При розмові допоможе присутність слухачів з числа місцевих жителів, родичів виконавця, котрі сприятимуть заохоченню інформатора до виконання пісні чи прозового твору.

Варто записувати, коли, в яких умовах, чому виконувався саме такий твір, чи існували щодо твору обмеження. Якщо мова йде, наприклад, про весільну пісню, то слід дізнатися, коли саме вона співалася, кому призначалася, чи виконується вона тепер.

Практикант повинен з'ясувати також, які зміни і чому відбулися у ставленні до творів різних жанрів за життя одного покоління: кому розповідали казки раніше, а кому – тепер.

Слід також звертати увагу на ігрові моменти, що супроводжують виконання творів. Важливими є етнографічні спостереження, що допомагають детальніше розкрити зміст того чи іншого жанру усної народної творчості.

Запис мусить передавати всі особливості мови виконавця. Діалектизми, жаргонізми, просторічні слова не можна замінювати літературними. Якщо ж значення слова незрозуміле, варто попросити виконавця витлумачити його і включити це пояснення до діалектичного словника в роботі. Практикант повинен звертати увагу на архаїзми, наявність яких свідчить про те, що текст набув сучасної форми кілька століть тому. Необхідно звернутися до виконавця за роз'ясненням змісту цих слів.

Кожен твір доцільно записувати на диктофон повністю, включаючи повтори, вигуки, вставні слова і речення, зауваження виконавця, забороняється записувати текст з пам'яті. Після кожної зустрічі з інформатором слід уважно прослухати зроблені на диктофон записи, переписати їх у зошит.

За умови стаціонарного методу збирач має змогу щоденного спостереження певного фольклорного осередку в природній атмосфері, що не «збурюється» присутністю незнайомого спостерігача. Стаціонарний метод дозволяє здійснити якомога більш вичерпну фіксацію репертуару обстежуваного осередку та окремих оповідачів, повторно зафіксувати ті самі твори від одного та від різних носіїв. Ця копітка робота для вивчення динаміки фольклорної традиції є надзвичайно важливою. Втім, це не заперечує можливості звертання збирачів до інших тактик, зокрема опитування за сюжетами, вивчення певного жанру та жанрового різновиду, окремого оповідача тощо. Саме застосування стаціонарного методу дозволяє щонайповніше придивитися до того, як відбувається взаємообмін між оповідачами, як поширюється текст і які зміни відбуваються в ньому.

Нотування інформації, що проливає світло на місце зафіксованого твору в репертуарі оповідача, вкрай істотне, через це варто зауважувати, чи дає сам оповідач назву тому чи іншому зразку, і якщо так, то яку саме; як носій визначає жанрову приналежність твору; чи відомі оповідачеві інші варіанти; як він оцінює естетичні якості твору; чи вніс оповідач зміни до тексту, який почув від іншого виконавця.

Залежно від конкретного завдання, що стоїть перед збирачем, а також від жанрових особливостей творів, якими він цікавиться, та контекстуальної ролі усних текстів практикант може вдатися до форм активного чи пасивного спостереження та інтерв'ю. Іноді необхідне поєднання різних форм роботи, що зумовлюється дослідницькими завданнями, особливостями фіксованого тексту, його зв'язком з контекстом тощо. В одних випадках участь збирача можлива лише як пасивне спостереження (виконання дорослими казки аби приспати дитину; обмін чутками та анекдотами, що передбачає певну конфіденційність розмови), в інших він може брати активну участь у процесі комунікації без шкоди для її перебігу, а часом створення повноцінного тексту запису чи відповідь на істотні для розуміння особливостей текстової трансмісії питання неможливі без розпитувань щодо певних аспектів побутування, джерел тексту, ставлення до його змісту тощо. Слід, однак, зазначити, що при розпитуванні відбувається кардинальна зміна контексту, а «збурююча» роль збирача може бути настільки істотною, що це позначатиметься на автентичності запису.

5.2. Методика польової роботи

1. Необхідно здійснювати суцільний запис сеансу, що передбачає не лише повну фіксацію фольклорних творів, але й їх традиційного побутового контексту, функціонування творів у процесі живого спілкування носіїв традиції: необхідно фіксувати на аудіо/відеоносій розмову збирача з респондентом; розмови, суперечки респондентів між собою; відповіді респондента на запитання збирача; особливо коментарі респондентів щодо виконання твору, його змісту, жанрової приналежності, оцінку його естетичної якості, ставлення до твору, вказівки на походження твору в репертуарі виконавця, пояснення незрозумілих діалектних слів, виразів тощо;

2. Тактику виявлення репертуару слід вибирати відповідно до особистості респондента, його знань, темпераменту, уподобань (загальноприйнято розпочинати з улюблених творів виконавця, які він найкраще знає, а потім перейти до опитування за питальником; виконаний з власної волі респондента репертуар доповнюємо за питальником тощо), загалом порядок фіксації фольклорного репертуару не має принципового значення, важливо – прагнути вичерпно записати репертуар виконавця.

3. Фольклорні твори обов'язково записувати на аудіо/відеоносій повністю, якщо записано не увесь твір, обов'язково зазначити причину (з вини записувача чи респондента).

4. Важливо записувати всі варіанти твору.

5. Пісні записувати тільки зі співу, прозу – з розповіді, але не з надиктовування.

6. Твори, які традиційно виконує гурт, бажано і записувати від гурту виконавців (з 2-4 осіб), твори сольного побутування записувати в сольному виконанні.

7. Не перебивати респондента під час виконання твору, а також при його коментуванні; усі запитання до тексту, контексту твору ставити лише після його виконання.

8. Просити виконавця не квапитися, а виконувати твори для запису в такому темпі, в якому їх співають природно.

9. Не поспішати із записом, коли потрібно, давати виконавцеві час і можливість добре пригадати забутий текст чи мелодію.

10. Якщо твір призабутий, попросити пригадати, особливо, якщо збирач перебуває на місці і має можливість прийти наступного дня.

11. Спільно з респондентом (й іншими присутніми) можна проводити контрольне прослуховування й обговорення щойно записаного; перезапис помилково чи невпевнено виконаних творів (з обов'язковою фіксацією на аудіо/відеоносії усіх попередніх повторів-«репетицій»).

12. Важливо фіксувати відомості про виконавсько-музичну діяльність респондента, музично-співацькі, загалом фольклорні традиції його родини, про культурне середовище населеного пункту, розповіді респондента про його життя тощо.

13. Потрібно пам'ятати, що неможливо вичерпати увесь фольклорний репертуар респондента чи гурту за один сеанс, це реально лише за кілька зустрічей, бажано з певним інтервалом (у кілька днів). Не можна зловживати часом та фізичними можливостями людей, перевтомлені першим тривалим сеансом респонденти особливо старшого віку часто відмовляються зустрітись для продовження записів. Тому потрібно прагнути не надто відривати їх від щоденних справ, домовлятися про наступні зустрічі у зручний для них час;

14. Наприкінці сеансу наговорити на аудіо/відеоносії інформацію про респондента/респондентів (якщо її не вдалося наговорити на початку сеансу), а також час закінчення сеансу, наприклад: закінчення сеансу № 5 о 19.00 год.

5.3. Опрацювання матеріалу

Зібрані під час практики тексти переписуються в загальний зошит – щоденник. Кожен текст незалежно від розміру має свій порядковий номер. Відкриває зошит історико-етнографічний нарис. У ньому характеризується населений пункт, де відбувалась практика. Подається коротка історія села (міста), опис його географічного становища, сучасного розвитку економіки і культури, відомостей про мешканців.

Наступна сторінка – матеріал, присвячений інформаторам. Дуже важливо, щоб це були постійні мешканці населеного пункту. Розповідь може йти як про них, так і від їх імені. Бажано мати фотографії інформаторів, що може полегшити сприймання фольклорного твору.

Фольклорний матеріал, зібраний під час практики, варто згрупувати за жанрами. На початку кожного розділу вміщується розповідь про виконавця, потім переписуються почуті від нього твори. Завершують розділ коментарі та примітки до текстів.

У **коментарях та примітках** навести відомості про умови та обставини, в яких виконуються тексти, описати обряди, ритуальні дії, з якими пов'язані твори, у діалектичному словнику, зробленому після висновків, пояснити діалектизми та рідковживані слова. Все, що говоритиме виконавець про твір, варто навести в цій частині.

5.4. Упорядкування фольклорних матеріалів

Існує **два способи** упорядкування фольклорних матеріалів.

Перший полягає в тому, що тексти з усіма даними і коментарями відразу після прослуховування аудіофайлів записують на окремих аркушах. Потім їх збирають за жанровою приналежністю в одну папку, нумерують і реєструють. Відповідно, матеріали практики структурують за жанрами фольклору.

Другий спосіб: записи фольклорних творів розміщують у матеріалах практики за виконавцями. Спочатку записують дані про інформатора, а тоді тексти виконаних ним творів. Кожний текст повинен мати свій порядковий номер, позначають час і місце запису.

Разом із записами текстів кожен учасник фольклорної практики подає звіт про виконану роботу, для складання якого бажано вести щоденник, де подається стисла характеристика зібраного фольклорного матеріалу (за жанрами), творчі портрети інформаторів, спостереження над побутуванням фольклорних творів, впливу на фольклорну традицію засобів масової інформації. Майбутнім учителям-словесникам доцільно замислитись над психологією, філософією казки, легенди, пісні, прислів'я.

Безумовно, кожен фольклорний твір має значний вплив на розвиток почуттів і поведінки особистості.

Продовження цілісної фольклорної підготовки відбувається у курсах літературознавчого, мовознавчого, педагогіко-психологічного блоків.

Дидактичну функцію фольклорні дослідження виконують у курсах культурології, етнопсихології, етнопедагогіки. Психолінгвістичні, лінгводидактичні, педагогічні аспекти впливу фольклорних жанрів на формування мовної особистості знаходять місце в курсах методик викладання української мови і літератури. Ефективність запропонованих фольклорних засобів полягає в тому, що вони базуються на принципах природо- та культуровідповідності, розглядають національно-мовне виховання як невід'ємну «складову природи» українського народу.

Навчальна фольклорна практика сприяє не лише поглибленню і розширенню знань, а й збагачує світогляд здобувачів, стимулює розвиток самостійності, творчого потенціалу, інтелектуальних здібностей, індивідуалізації та естетизації процесу навчання, виступає одним із найважливіших засобів підвищення якості підготовки освітніх фахівців.

6. ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПЕРІОД ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ «ФОЛЬКЛОРНА ПРАКТИКА»

№п/п	Етапи практики	Виконана робота	Кількість годин (самост.+ індивід. робота)
1	Підготовчий етап	Проведення консультації з навчальної фольклорної практики. Ознайомлення здобувачів зі змістом і вимогами до навчальної фольклорної практики, з формою та термінами подання звітної документації. Узгодження з керівником завдань практики. Складання та погодження індивідуального плану фольклорної практики.	6
2	Основний етап	Знайомство з базою практики. Узгодження документації щодо практики за індивідуальним графіком. Польова робота, спілкування з респондентами; фіксація фольклорних артефактів, аудіозапис, фото-відео-зйомка. Транскрибування записів, класифікація, архівування. Підготовка та оформлення звітної документації про проходження практики. Консультування з керівником практики (за потреби).	74
3	Звітний етап	Захист звітних матеріалів практики. Підведення підсумків практики, критичне оцінювання та самооцінювання.	10
4	Усього годин		90

7. ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Фольклорна практика покликана розширювати уявлення майбутніх фахівців про роль фольклору в житті народу, динаміку розвитку мистецтва родинного слова, формувати вміння доцільно користуватися фольклорним мовленням, розуміти його естетичне забарвлення, психологічний ефект і на цій основі виробляти мовне чуття, мовний смак, що вкрай необхідне для розвитку інтелекту, творчих здібностей, свободи мислення.

Під час навчально-фольклорних експедицій інтенсифікується розвиток професійного мислення, творчих здібностей, набувається дослідницький досвід, необхідний для підготовки до інноваційної педагогічної діяльності. Навчальні практики вважаються етапами особистісного формування майбутнього фахівця, розвитку його загальної і професійної культури; перебування у фольклорних експедиціях створює можливості для самоактуалізації та різностороннього прояву індивідуальності. Позитивним наслідком практики є поява у здобувача нового бачення майбутнього фаху, що характеризується зміцненою впевненістю у правильності вибору професії, потребою в удосконаленні професійної компетенції.

Успішне проведення практики залежить від її організації, методики збирання і оформлення фольклорного матеріалу.

Практичне значення фольклорної практики полягає у розвитку комунікативних здібностей здобувачів, формування навичок спілкування із людьми різного віку, вмінь вибудовувати бесіду та знаходити необхідну інформацію; розвиток навичок транскрибування тексту – обов'язкова складова лінгвістичної підготовки; формування навичок класифікації та аналізу фольклорних текстів – необхідна компонента літературознавчої підготовки; розвиток навичок роботи із технічними засобами – розвиток методичних можливостей майбутніх педагогів.

Наукове значення: накопичення регіонального фольклорного матеріалу, що може прислужитися для видання фольклорних збірок та хрестоматій із українського фольклору; підготовка бази для написання здобувачських та аспірантських робіт із питань фольклору регіону та фольклоризму творів української літератури.

Місце проведення практики – населенні пункти Закарпатської області (або інших регіонів України, за бажанням здобувача), передусім гірські села, а також села, де проживають практиканти. Здобувачі проходять практику або індивідуально (за місцем проживання), або ж об'єднуються в групи із 2–5 осіб.

Керівництво практики, згідно із навчальним навантаженням, здійснюють викладачі кафедри української літератури. Загальне керівництво, визначення мети та завдань і місцевості, у якій будуть проводитися записи, покладається на професора кафедри української літератури Тиховську О.М.

7.1. Здобувачі-практиканти повинні знати:

- ✓ хто збирав або збирає нині в обраній ними місцевості фольклорний матеріал;
- ✓ чи є в цій місцевості музеї фольклорної творчості;
- ✓ чи відбуваються обрядові свята, конкурси збирачів фольклору;
- ✓ чи існують масові форми пропаганди фольклорного мистецтва (фольклорно-етнографічні концерти, огляди-конкурси фольклорних колективів, окремих виконавців, районні і міжрайонні фольклорні свята, фестивалі народної пісні і танцю);
- ✓ чи є в цій місцевості учасники районних, обласних, республіканських конкурсів, фольклорних колективів;

Записуючи фольклорний твір, здобувачі повинні зосередити увагу на словесному тексті. При цьому необхідно використовувати технічні засоби (диктофон, фотоапарат, відеокамеру).

7.2. Технічне забезпечення фольклорної експедиції:

- 1) цифровий диктофон/мобільний телефон, зарядний пристрій, навушники (для контролювання процесу записування і прослуховування записів);
- 2) фотоапарат, фотоспалах, картка пам'яті, зарядний пристрій;
- 3) відеокамера, освітлювальні пристрої;
- 4) електричний продовжувач, адаптер (перехідник для різних стандартів розеток та вилок електромережі);

8. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ, ДОПУСКУ ДО ЗАХИСТУ ПРАКТИКИ

Після закінчення навчальної фольклорної практики здобувачі-практиканти упродовж визначеного наказом часу подають керівникові такі документи:

- 1) детальний письмовий звіт про проведену роботу та набутий досвід під час проходження практики;
- 2) індивідуальний план фольклорної практики, затверджений керівником практики;
- 3) звіт про проходження фольклорної практики (упорядкований, класифікований та паспортизований матеріал з розшифрованих сеансів роботи з респондентами); упорядкований, паспортизований аудіозвіт роботи з респондентами.

За умови вчасної подачі усіх зазначених документів практиканти допускаються до захисту результатів практики. У разі, якщо практикант подав не усі звітні документи або упорядкував їх не належним чином, а також отримав оцінку за усі види звітної роботи менше 36 балів, до захисту не допускається.

9. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Під час навчання використовуються такі методи: 1) забезпечення опанування навчального предмету (словесні, візуальні, практичні, проблемно-пошукові, індуктивні, дедуктивні); 2) стимулювання та мотивації навчально-наукової діяльності (навчальні дискусії, проблемні ситуації, творчі завдання, пошук і дослідження тощо); 3) методи контролю і самоконтролю в навчальній діяльності.

За діяльністю практикантів здійснюється поточний контроль: спостереження керівника практики за роботою здобувачів на базах практики, дотримання ними виробничої дисципліни, умов та режиму роботи, графіку виконання запланованих завдань, ведення щоденника.

Підсумковий контроль здійснюється у формі підсумкової конференції, де здобувач звітується про проходження практики. Вид оцінювання підсумкового контролю – диференційований залік. Практична діяльність здобувачів оцінюється з урахуванням виконаних завдань, дотримання рекомендацій, кількості записаних автентичних фольклорних творів.

Диференційований залік із практики приймається керівником практики у формі усного звіту здобувача.

Загальне оцінювання результатів проходження практики, виконання індивідуальних завдань, оформлення та захист звітів здійснюється за кредитно-трансферною системою, згідно з якою максимальний рейтинг кожного здобувача

складається з оцінювання в балах за всіма критеріями, що виставляються під час захисту і переводиться в оцінку за схемою:

Шкала ECTS	Диференційована шкала	Недиференційована Шкала	Мінімальний бал – максимальний бал
A	Відмінно	Зараховано	90–100
B	Добре		82–89
C	Добре		74–81
D	Задовільно		64–73
E	Задовільно		60–63
FX	Незадовільно	Не зараховано	35–59
F	Незадовільно		0–34

Розподіл балів за виконання програми практики та захист звітів:

№п/п	Вид роботи	Бали
1	Захист практики	10
3	Звіт практиканта	10
4	Матеріали практики у форматі pdf-документу / роздрукований текст	50
4	Аудіозаписи фольклорної практики	30
	Разом	100

КРИТЕРІЇ

оцінювання фольклорної практики відповідно до вимог кредитно-модульної системи

90–100 (A), відмінно: здобувач добре орієнтується в семантиці та типології фольклорних жанрів, самостійно отримує фольклорну інформацію, спілкується із носіями фольклору й виокремлює серед них талановитих виконавців, фіксує фольклорні тексти згідно з науковими вимогами до фольклорного запису, вміло відбирає серед них оригінальні й маловідомі, користується аудіозасобами запису фольклорних текстів «з голосу», веде щоденник польових записів, самостійно систематизує та класифікує фольклорні тексти. Здобувач добре орієнтується в загальних тенденціях світової та вітчизняної фольклористики, знає теорію фольклору, основні фольклорні жанри, їх поетику, історію формування регіонального фольклорного матеріалу. Здобувач здійснює комплексне обстеження сучасного стану розвитку фольклору обраного населеного пункту, набуває при цьому навичок самостійної фольклористичної праці, звертає увагу на структуру фольклорного матеріалу різних вікових і професійних груп населення, місце в ньому традиційних фольклорних жанрів і пісенних та оповідних новотворів, з'ясовує вияви міжнародних мистецьких зв'язків, вплив на фольклор літератури, професійного музичного мистецтва. Записи творів здобувача можуть бути згодом підготовлені до публікації, стати основою для написання наукової роботи. Рівень компетентності - **високий**. Здобувач повністю виконав план фольклорної практики, прозвітувався перед науковим керівником, подав керівникові правильно оформлені матеріали фольклорної практики, захистив зміст свого дослідження.

82–89- (B), добре: здобувач належно володіє необхідним обсягом знань з фольклору, орієнтується в семантиці та типології фольклорних жанрів, самостійно отримує фольклорну інформацію, спілкується із носіями фольклору й виокремлює серед них

талановитих виконавців, фіксує фольклорні тести згідно з науковими вимогами до фольклорного запису, користується аудіозасобами запису фольклорних текстів «з голосу», веде щоденник польових записів, самостійно та з систематизує та класифікує фольклорні тексти. Здобувач повинен добре орієнтуватися в загальних тенденціях світової та вітчизняної фольклористики, знати теорію фольклору, основні фольклорні жанри, їх поетику. Здобувач здійснює комплексне обстеження сучасного стану розвитку фольклору обраного населеного пункту, набуває при цьому навичок фольклористичної праці, звертає увагу на структуру фольклорного матеріалу різних вікових і професійних груп населення, місце в ньому традиційних фольклорних жанрів і пісенних та оповідних новотворів, з'ясує вияви міжнародних мистецьких зв'язків. Рівень компетентності – достатній **(конструктивно-варіативний)**. Здобувач повністю виконав план фольклорної практики, прозвітувався перед науковим керівником, подав керівникові правильно оформлені матеріали фольклорної практики, захистив зміст свого дослідження.

74–81 (C), добре: здобувач володіє необхідним обсягом знань з фольклору, орієнтується в семантиці та типології фольклорних жанрів, самостійно отримує фольклорну інформацію, спілкується із носіями фольклору, фіксує фольклорні тести згідно з науковими вимогами до фольклорного запису, користується аудіозасобами запису фольклорних текстів «з голосу», веде щоденник польових записів, самостійно та з допомогою наукового керівника систематизує та класифікує фольклорні тексти. Здобувач здійснив обстеження сучасного стану розвитку фольклору обраного населеного пункту, набув при цьому навичок фольклористичної праці, демонструє уміння та навички науково-дослідної роботи. Рівень компетентності – достатній **(конструктивно-варіативний)**. Здобувач повністю виконав план фольклорної практики, прозвітувався перед науковим керівником, подав керівникові правильно оформлені матеріали фольклорної практики, захистив зміст свого дослідження.

64–73 (D), задовільно: здобувач володіє необхідним обсягом знань з фольклору, орієнтується в семантиці та типології фольклорних жанрів, самостійно отримує фольклорну інформацію, спілкується із носіями фольклору, фіксує фольклорні тексти згідно з науковими вимогами до фольклорного запису, користується аудіозасобами запису фольклорних текстів «з голосу», веде щоденник польових записів, самостійно та з допомогою наукового керівника систематизує та класифікує фольклорні тексти. Здобувач частково орієнтується в загальних тенденціях світової та вітчизняної фольклористики, прийнятно знає теорію фольклору, основні фольклорні жанри, історію формування регіонального фольклорного матеріалу. Здобувач здійснив обстеження сучасного стану розвитку фольклору обраного населеного пункту. Рівень компетентності - **середній (репродуктивний)**. Здобувач повністю або частково виконав план фольклорної практики, прозвітувався перед науковим керівником, подав керівникові матеріали фольклорної практики, захистив зміст свого дослідження.

60–63 (E), достатньо: здобувач володіє рівнем знань, вищим за початковий, розуміє семантику та типологію фольклорних жанрів, самостійно отримує фольклорну інформацію, спілкується із носіями фольклору, фіксує фольклорні тести згідно з науковими вимогами до фольклорного запису, веде щоденник польових записів, однак не виявляє вміння диференціювати записаний від інформаторів матеріал та застосовує його у своїй роботі **переважно на репродуктивному рівні**; не вміє розпізнавати талановитих носіїв фольклору. Виконав план фольклорної практики **частково**, прозвітував перед науковим керівником, задовільно захистив результати фольклорної практики.

35–59 (FX), незадовільно з можливістю повторного проходження переддипломної практики: здобувач володіє матеріалом, знає тенденції розвитку фольклору, записав кілька фольклорних текстів, серед них більшість загальновідомих, що увійшли до різних збірок українського фольклору, визначив з науковим керівником їх жанрово-стильові особливості, однак **слабо володіє навичками фольклорознавчого аналізу**, фаховою термінологією, не здатен самостійно аналізувати, відбирати матеріал,

узагальнювати. Виконав план фольклорної практики у незначній мірі, не подав науковому керівникові необхідну частину свого дослідження, не захистив результати фольклорної практики.

0–34 (F), незадовільно з обов’язковим повторним збиранням фольклорного матеріалу й записом текстів: здобувач володіє матеріалом на рівні розпізнавання і відтворення окремих фактів, не здійснював записів фольклору, не подав матеріалів практики. Рівень **низький (рецептивно-репродуктивний)**. Не виконав, не захистив результати фольклорної практики.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Тиховська О., Барчан В. Методичні вказівки з фольклорної практики. Ужгород: Вид-во «ПП Данило С.І.», 2011. 23 с.
2. Тиховська О. Методичні вказівки з фольклорної практики. Ужгород, 2023. 25 с.
3. Вовчак А., Довгалоук І. Документування фольклорної традиції. Засади організації і проведення фольклористичного польового дослідження, транскрибування й архівування зібраного фольклорного матеріалу: Методичні рекомендації для здобувачів філологічного факультету (спеціальність 035 – Філологія, спеціалізація 035.01 – Українська мова та література; спеціальність 014 – Середня освіта, спеціалізація 014.01 – Українська мова та література) / Видання четверте, доповнене [проект]. Львів, 2021. 67 с.
Режим доступу: https://philology.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2014/12/Vovchak_Sulym_Dokumentuvannya_u_kr_folkloru_MIF_2016_vyp1-2.pdf.
4. Фольклористика: Програма та методичні рекомендації до проведення фольклорної практики здобувачів філологічного факультету. Укл. Л.Дунаєвська, Л.Шурко. Київ, 2000. 40 с.
5. Програма та методичні рекомендації до фольклорної практики здобувачів Інституту філології. Укл. Л.Дунаєвська, Н.Салтовська, Л.Шурко. Київ, 2006. 37 с.
6. Програма, запитальники та методичні поради дослідникам народної культури України. Упорядн. Л.Орел, К.Міщенко. Київ, 1995. 232 с.
7. *Методичні принципи і прийоми записування усної словесності для здобувачів 2-3-х курсів спеціальності «фольклористика».* Укл. Г.Сокіл. Львів, 1998. 30 с.
8. Мишанич М. Архівне опрацювання народновокальних творів: Методичні рекомендації з музично-етнографічної транскрипції. Львів, 1995. 20 с.
9. Фольклористична експедиційна практика. Організаційні засади проведення практики, документування й архівування матеріалів: Методичні рекомендації для здобувачів філологічного факультету спеціальності «фольклористика». Укл. А.Вовчак, І.Довгалоук. Львів, 2005. 33 с.

Допоміжна література

10. Актуальні питання методики фіксації та транскрипції творів народної музики: Збірник наукових праць / Ред. і упорядн. Б.Луканюк. Київ, 1989. 101 с.
11. Біляцька В.П. Навчальний посібник з курсу «Усна народна творчість». Дніпро: СЕРЕДНЯК, 2015. 124 с.
12. Віннічук А. Усна народна творчість: Навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Твори», 2020. 304 с.
13. Боряк О. Матеріали з історії народознавства в Україні: Каталог етнографічних програм (друга половина XVIII–XX ст.). Київ, 1994. 124 с.

14. Гнатюк В. Українська народна словесність (в справі записів українського етнографічного матеріалу). *Вибрані статті про народну творчість*. Київ, 1966. С. 37-77.
15. Лановик М., Лановик З. Українська усна народна творчість. Навчальний посібник. Київ: Знання-Прес, 2006. 591 с.
16. Мишанич М. Гаївки: Сюжетно-тематичний польовий питальник. Львів, 1996. 16 с.
17. Притулик М. Практикум з українського фольклору: навч.-метод. посіб. [для студ.]; Черніг. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2011. 295 с.
18. Руснак І. Є. Український фольклор: навч. посіб. Київ : Академія, 2010. 304 с.
19. Семенов О.М. Усна народна творчість: навч.-метод. посіб. Київ-Глухів: РВВ ГДПУ, 2003. 153 с.
20. Філоненко С. Усна народна творчість: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 416 с.
21. Українська етнопедagogіка: Навчально-методичний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 159 с.
22. Українська фольклористика. Словник-довідник / уклад., заг. ред. Михайла Чернопиского. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 448 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

23. Лабораторія фольклористичних досліджень: <http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/>
24. Електронна бібліотека DIASPORIANA: <http://diasporiana.org.ua/category/folklor>
25. Народна творчість та етнологія <https://nte.etnolog.org.ua>
26. Народознавчі зошити (архів матеріалів) <https://nz.lviv.ua>
27. Інформаційно-аналітичний, культурно-просвітницький портал SPADOK.ORG.UA: <https://spadok.org.ua/folklor/blog>